

Rimantas Kontvainas, Marina Radčenko

GEOGRAFIJOS MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į VIRTUALIOSIOS MOKYMO(SI) APLINKOS TAIKYMĄ GEOGRAFIJOS UGDYME

Anotacija. Straipsnyje pateikiama geografijos mokytojų požiūrio į virtualiosios mokymo(si) aplinkos taikymą ugdyme analizė. Išryškunami virtualiosios mokymo(si) aplinkos taikymo ypatumai geografijos ugdyme. Mokytojų požiūriai, siekiant nustatyti nuomonių skirtumus, yra diferencijuojami: vieni naudoja virtualiąją mokymosi aplinką, kiti nenaudoja.

Esminiai žodžiai: geografijos ugdymas, nuotolinis mokymas, virtualioji mokymo(si) aplinka.

Įvadas

Temos aktualumas ir ištirtumas. XX–XXI a. technologinis proveržis sukūrė naują ugdymo ideologiją bei filosofiją, įtakodamas visą švietimo sistemą: atsiradus naujoms mokymo(si) priemonėms, atsirado ir nauji mokymo(si) metodai. Todėl šių dienų ugdymą, kuris yra siejamas su informacinių ir komunikacinių priemonių naudojimu, lemia mokytojo pedagoginė kompetencija. Atlikta nemažai tyrimų [2; 8; 15; 20], pagrindžiančių, kad informacinių technologijų naudojimas (toliau – IKT) gerina mokymosi rezultatus. Todėl pedagogo IKT kompetencija dabartiniu metu yra ypač svarbi.

Šiuolaikinio ugdymo organizacijoje dažnai minimi žodžiai „virtualusis mokymas“, „distancinis“, arba „nuotolinis mokymas“, „e. mokymas“. Iš esmės galima laikyti šiuos žodžius sinonimais, nes apibendrintai jie reiškia mokymąsi nuotoliniu būdu, kai ugdytojas ir ugdytinis nėra vienoje patalpoje, o bendravimas vyksta per informacines ir komunikacines priemones. Numatant nuotolinio mokymo perspektyvą, šiam procesui valdyti buvo sukurta speciali programinė įranga, kuri užtikrina įvairių e. priemonių (teksto spausdinimo, skelbimo lentos, pokalbių svetainės, el. pašto ir kt.) sklandų funkcionavimą. Ši programa vadinama Atvirojo kodo virtualiųjų aplinkų kūrimo programine įranga (dažniausiai tiesiog „virtualioji mokymo(si) aplinka“ (VMA)).

1996–2000 m. laikotarpiu atsiradusios virtualiosios mokymo(si) aplinkos buvo pritaikomos nuotoliniam mokymui. Nuo 2000 m. VMA yra labiau konsoliduojama sinchroninio bendravimo požiūriu, t. y. atsirado nauji e. įrankiai, kurie leidžia rengti pokalbius, konferencijas, apmokymus virtualiojoje aplinkoje ir kurie neapriboja ugdymo proceso laiko ir vietos [7].

Lietuvoje virtualiosios mokymo(si) aplinkos naudojimas vis auga. Beveik visos aukštosios mokyklos turi savo virtualiąją aplinką. Laikui bėgant susidomėjimas ja išaugo ir bendrojo ugdymo mokyklose. Jau ne viena mokykla turi savo VMA, arba intranetą.

Pradėjus įgyvendinti VMA integraciją į ugdymo sistemą, buvo atlikta keletas tyrimų, skirtų įvertinti VMA taikymą. Daugiausia VMA tyrimų atlikta Matematikos ir informatikos institute. 2004 m., vadovaujant prof. V. Dagienei, buvo atliktas tyrimas „Atvirasis kodas švietime“. Jo metu buvo tiriamas atvirųjų programų naudojimas Lietuvos mokyklose. Taip pat išanalizuotos svarbiausios atvirojo kodo VMA. Apklausos metu mokytojų klausta, ar jie žino bent vieną virtualiąją mokymo(si) aplinką: 66 proc. respondentų teigė, kad jų mokyklose yra žinoma apie VMA. Tyrimo išvadose buvo pabrėžta, kad „virtualiosios mokymo(si) aplinkos vis labiau įsigalės mokyklų gyvenime“.

2005 m. atliktas tyrimas „Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas“. Tyrimui vadovavo prof. V. Dagiene. Buvo atlikta virtualiųjų mokymosi aplinkų, naudojamų įvairiose šalyse, analizė, „nagrinėjant jų pagrindines bendravimo, bendradarbiavimo, kursų talpinimo ir valdymo, žinių kontrolės, pažangos vertinimo ir kt. savybes“. Tyrimo metu, remiantis VMA techninio, pedagoginio ir organizacinio vertinimo tyrimais, buvo vertinama *WebCt* ir atvirojo kodo *Moodle* komercinės aplinkos. Buvo išskirtos būtinos VMA priemonės bei funkcijos.

Mokytojo profesijos kompetencijos apraše nustatyti kompetencijų kriterijai, kurie reikalingi mokytojų profesinėje veikloje. Išskiriama profesinė kompetencija, apimanti ir informacinių technologijų naudojimo kompetenciją, kuri pastaruoju metu dažniausiai minima kaip mokytojų IKT kompetencija. Mokytojas turi sugebėti naudotis kompiuterine ir programine įranga, ruošiant tekstinę ir vaizdinę medžiagą, bei kartu plėtoti mokinių kompiuterinį raštingumą [14; 16]. Iš esmės mokytojas, naudojantis VMA, gali sukurti savo dalyko virtualų turinį, kuriuo gali naudotis ir mokiniai, siekiantys lavinti savo kompiuterinį raštingumą bei dalykinį išprusimą.

Analizuojant geografijos mokytojų profesinę kompetenciją svarbu sužinoti, ar mokytojai naudoja

vis populiarėjančias virtualias mokymo(si) aplinkas ir koks susiformavo požiūris į jas.

Svarbu išsiaiškinti, kokios priežastys skatina mokytojus naudoti VMA, ar jie patenkinti ją, ar norėtų, kad VMA turėtų kitas papildomas funkcijas, ar jiems kuriant VMA nepritrūko dalykinių ir metodinių žinių. Taip pat svarbu sužinoti, kodėl mokytojai nenaudoja VMA ir kas galėtų paskatinti naudoti. Atsakymai į šiuos klausimus gali padėti išsiaiškinti, ar verta geografijos ugdymą turtinti virtualių mokymo(si) aplinkų naudojimu ir ar nederėtų tobulinti būsimų geografijos mokytojų IKT kompetenciją.

Taigi anksčiau išvardyti klausimai ir sudaro šio **tyrimo mokslinį pagrindimą**.

Tyrimo objektas: geografijos mokytojo (toliau – mokytojas) požiūris į virtualiosios mokymo(si) aplinkos taikymą geografijos ugdyme.

Objekto požymių kompleksas:

– Mokytojų virtualiosios mokymo(si) aplinkos suvokimas;

– Mokytojų, naudojančių VMA, nuomonė apie ją;

– Mokytojų, nenaudojančių VMA, nuomonė apie ją.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti geografijos mokytojų požiūrį į ugdymą ir jo turinį, naudojant VMA.

Tyrimo užduotys:

1. Išanalizuoti mokytojų nuomonę apie VMA naudojimą ugdymo procese, išskiriant VMA naudojančiųjų ir nenaudojančiųjų nuomonių skirtumą.

2. Išsiaiškinti priežastis, kurios paskatino mokytojus naudoti VMA.

3. Nustatyti, kokius pranašumus ir trūkumus pažymi VMA naudojantys mokytojai.

4. Išryškinti pagrindines priežastis, kurios paskatintų mokytojus, nenaudojančius VMA, ją taikyti geografijos ugdyme.

Hipotezė – virtualioji mokymosi aplinka geografijos ugdyme yra mažai naudojama dėl nepakankamos pedagogo IKT kompetencijos, t. y. mokytojams nepakanka teorinių žinių bei praktinių įgūdžių, kaip sukurti geografijos dalyko virtualiąją mokymo(si) aplinką.

Tyrimo metodika

Tyrimo geografija ir imties charakteristika.

Norint gauti statistiškai reikšmingus rezultatus, svarbu teisingai nustatyti reikalingą minimalų tiriamųjų skaičių, t. y. imties tūrį, kuris nusako tyrimo patikimumą (Bitinas, 2006; Kardelis, 2007).

Tiriamųjų populiaciją sudaro Lietuvos geografijos mokytojai, dirbantys pagrindinėse, vidurinėse mokyklose, taip pat gimnazijose ir progimnazijose.

Sudarant generalinės aibės sąrašą, imties nariai lygiais intervalais (kas 5) atrenkami iš Lietuvos mokyklų sąrašo, pateikto LR švietimo ir mokslo ministerijos internetinėje svetainėje. Imtis buvo sudaryta tikimybinio sisteminiu (mechaniniu) būdu (Čekanavičius, Murauskas, 2001). 2011 m. duomenys rodo, kad Lietuvoje buvo 1063 pagrindinių, vidurinių mokyklų bei gimnazijų ir progimnazijų. Todėl imtį turėtų sudaryti 212 mokytojų. Tačiau įvertinus tai, kad kai kuriuose mokyklose dirba keli geografijos mokytojai, o kai kuriuose rajonų mokyklose viena mokytoja gali dirbti keliuose švietimo įstaigose, todėl imtis gali svyruoti.

Tyrimo metodai:

- Literatūros šaltinių analizė: analizuojama mokslinė literatūra, dokumentai, apibūdinantys IKT kompetencijos sampratą ir reikalavimus, VMA apibūdinimą, VMA istoriją ir užuomazgas bei naudojimo paskirtį ir reikšmingumą.
- Internetinė apklausa: sudaryta anketa iš 37 klausimų, skirta geografijos mokytojams. Anketą sudarė atvirojo ir uždarojo tipo klausimai.
- Statistinė duomenų analizė ir rezultatų apibendrinimas.

Duomenų rinkimo būdai. Duomenų rinkimui buvo taikytas anketinės apklausos metodas. Tai labiausiai paplitęs socialinės informacijos rinkimo metodas. Šio tyrimo metu buvo atrinkta konkreiti respondentų grupė, t. y. geografijos mokytojai.

Anketa buvo patalpinta internetinėje svetainėje (www.manoapklausa.lt/apklausa/300048454/). Tai patogus ir šiuolaikiškas būdas apklausai atlikti, nes leidžia palyginti greitai atsakyti į anketos klausimus, o atsakymai duomenų apdorojimui yra lengvai perkeltiami į SPSS programą statistinei analizei.

Anketos sudarymas: remiantis tyrimo tikslais ir uždaviniais, buvo sudaryta anketa iš 37 klausimų.

Sudarant klausimyną buvo atsižvelgta į anksčiau IKT taikymo švietime tyrimus: „Atvirasis kodas švietime“ (2004); Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas (2005); Informacijos ir komunikacijos technologijų diegimas profesinio mokymo srityse (2005); IKT taikymas ugdyme (SITES, 2006); Sukauptos patirties, naudojant IKT įvairiuose dalykuose, analizė (2008); Esamų kompiuterinių mokymo priemonių analizė (2008); Pedagogų rengimas informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo aspektu (2008).

Sudarius anketos klausimus, buvo atliktas bandomasis anketavimas, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti, ar klausimai yra suprantami bei atitinka mokytojų patirtį. Buvo apklausta 10 mokytojų,

nedirbančių su VMA, ir 3 dirbantys su VMA. Apklausa vyko žodžiu. Nustatyta, kad mokytojams, nenaudojantiems IKT, atvirieji klausimai pasirodė per sudėtingi ir mokytojai norėjo juos praleisti. Todėl jie buvo perdaryti į uždaruosius. Galutinę anketos klausymyną sudarė 30 klausimų.

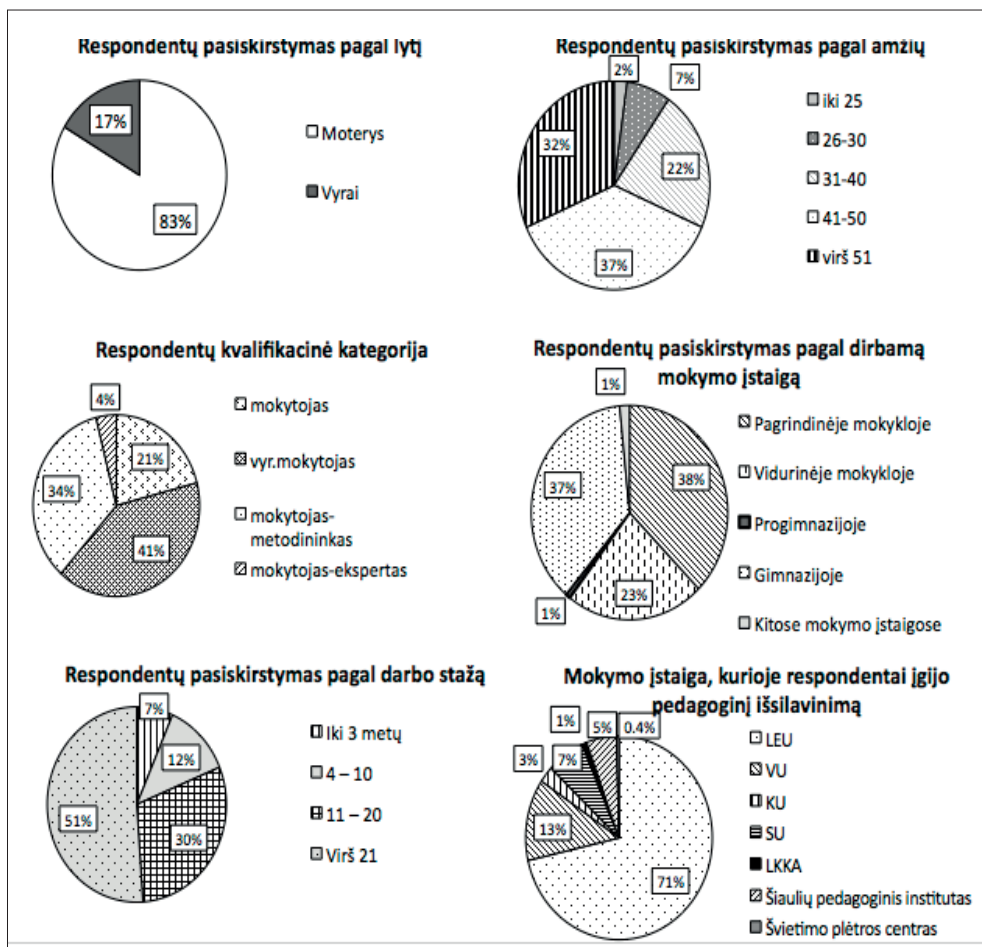
Anketos loginis planas: anketą sudaro 2 klausimų blokai: įvadinė dalis – pirmasis blokas; VMA aplinkos naudojimas – antrasis blokas. *Įvadinę anketos dalį* sudaro kelios klausimų grupės. Pirmoji skirta išsiaiškinti respondento pagrindines charakteristikas, t. y. lytį, amžių, darbo stažą, kvalifikaciją, mokyklos tipą bei geografinę padėtį. *Antrojo bloko klausimai* skirti išsiaiškinti, kodėl mokytojai naudoja / nenaudoja virtualiąsias mokymo(si) aplinkas. Todėl *trečiojo bloko klausimai* skirti skirtingiems, atsižvelgiant į VMA naudojimo patirtį, mokytojams. Pirmiausia siekiama išsiaiškinti, kas paskatino mokytojus naudoti VMA, su kokiais sunkumais jie susidūrė, kokią programinę

įrangą naudoja, kokie jos trūkumai. Svarbi mokytojų nuomonė nustatant, kokios e. priemonės turėtų sudaryti virtualiąją mokymosi aplinką. Kita dalis klausimų skirta išsiaiškinti priežastis, kodėl mokytojai nenaudoja VMA bei kokie veiksniai paskatintų juos naudoti.

Tyrimo rezultatai

Apklaustų geografijos mokytojų imtis atskleidžia Lietuvos mokytojams būdingą pasiskirstymą pagal lytį, t. y. moterys sudaro 4 / 5, o vyrai 1 / 5 dirbančiųjų. Vienas svarbiausių rodiklių, leidžiančių gauti patikimus tyrimo duomenis, yra mokytojų darbo stažas. Šiuo požiūriu pusės respondentų darbo stažas yra daugiau kaip 20 m., 1 / 3 respondentų mokytojais dirba nuo 11 iki 20 m. ir tik 1 / 5 mokytojų dirba mažiau kaip 10 metų.

Kitas svarbus veiksnys, užtikrinantis tyrimo rezultatų patikimumą, yra mokytojų kvalifikacinė ka-

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, darbo stažą, kvalifikaciją, darbovietę bei pagal baigtą mokymo įstaigą (proc.)

tegorija. Visiems žinoma, kad mokytojų kvalifikacinė kategorija išreiškia mokytojų pasiekimus ir pastovų kvalifikacijos kėlimo siekį. Šiuo požiūriu tiriamieji pasiskirstė taip: 41 proc. – vyr. mokytojai, 34 proc. – mokytojai metodininkai, 4 proc. – mokytojai ekspertai ir 21 proc. – mokytojai. Šie duomenys atspindi respublikos geografijos mokytojų kvalifikacinę kategoriją.

Mokytojų amžius glaudžiai susijęs su imlumu naujovėms bei noru įvaldyti naujas IKT priemones. Šiuo požiūriu respondentai pagal amžių pasiskirstė taip: 37 proc. respondentų amžius – 41–50 m.; 32 proc. respondentų amžius daugiau kaip 51 m.; 22 proc. respondentų amžius – 21–30 m.; 9 proc. respondentų amžius iki 25 m.

Svarbu pažymėti, kad dauguma respondentų yra baigę Lietuvos edukologijos universitetą (71 proc.). Dalis mokytojų pedagoginį išsilavinimą įgijo Švietimo plėtros centre (13 proc.). Kiti yra baigę Vilniaus (13 proc.), Kauno (3 proc.), Šiaulių (12 proc.) universitetus, Lietuvos kūno kultūros akademiją (1 proc.) (1 pav.).

Apibendrinant respondentų pasiskirstymą pagal amžių, darbo stažą, kvalifikaciją, galima pastebėti, kad svarbiausi duomenys, būtent darbo patirtis, sukaupta per ilgus darbo metus, bei respondentų kvalifikacinė kategorija, yra pakankamai patikimi, leidžiantys gauti patikimus tolesnius tyrimo rezultatus. Tokie duomenys yra gera atrama tirti, kaip geografijos mokytojai naudojami IKT priemonėmis, su kokiais sunkumais ir kliūtimis susiduria.

Tyrimo pradžioje buvo išsiaiškinta, kaip respondentai suvokia virtualiąją mokymo(si) aplinką, jos paskirtį bei teikiamus pranašumus. Tyrimo metu išryškėjo, kad 43 proc. mokytojų žino, kas yra VMA, o 41 proc. žino iš dalies ir tik 16 proc. respondentų nėra girdėję apie ją. Paprašius mokytojų detaliau paaiškinti, ką jie yra girdėję apie VMA, daugiau kaip pusė (52 proc.) mokytojų negalėjo tiksliai paaiškinti; 9 proc. teigė, kad sužinojo apie VMA seminaruose, apmokymuose, tačiau konkretesnio atsakymo negalėjo pateikti. Kita dalis respondentų (9 proc.) sieja VMA su nuotoliniu mokymu; 10 proc. respondentų manė, kad tai ugdymo sistema, kuri yra paremta IKT priemonių naudojimu, o 4 proc. respondentų sieja VMA su kompiuterinės programos Moodle naudojimu. Kai kurie mokytojai sieja VMA su virtualia klase (3 proc.), galimybe tobulinti ugdymo procesą (7 proc.) bei bendrauti su mokiniais (4 proc.). Maža dalis mokytojų nurodė, kad VMA yra skirta keistis informacija tarp mokytojų, mokyklų (1 proc.) bei naudojama užsienio mokyklose (1 proc.).

Pateikti tyrimo rezultatai rodo, kad ženkliai dalis respondentų yra nepakankamai gerai susipažinusi su

VMA, nepaaiškina jos esmės ir paskirties, nes stokoja žinių. Tačiau vėliau, tiriant respondentų nuomonę apie VMA naudojimo perspektyvą ir naudą, dauguma respondentų (53 proc.) pažymėjo, kad VMA yra naudinga. Kita dalis (47 proc.) atsakymų išreiškė respondentų nuomonę, kad tai iš dalies naudinga. Nė vienas mokytojas, naudojantis VMA, neatsakė, kad ji yra nenaudinga. 75 proc. respondentų, naudojančių VMA, teigė, kad VMA yra naudinga, o 25 proc. – naudinga iš dalies. 32 proc. mokytojų, naudojančių VMA, teigė, kad VMA naudinga, nes gerina mokymo(si) procesą, jo rezultatus; 27 proc. mokytojų teigė, kad dėl VMA naudojimo ugdymo procesas tampa interaktyvus, skatinantis savarankišką darbą, domėjimąsi mokomuoju dalyku.

Iš visų apklaustų respondentų tik 19 proc. mokytojų naudojo arba iki šiol naudoja VMA. Kitame tyrimo etape buvo siekiama išsiaiškinti, iš kur respondentai sužinojo apie VMA ir kas paskatino jas naudoti ugdymo procese. Kaip rodo atlikto tyrimo rezultatai, dauguma respondentų apie VMA sužinojo seminaruose (42 proc.) arba savarankiškai ieškodami informacijos apie edukacines naujoves internete (26 proc.). Nežymi dalis mokytojų apie VMA sužinojo iš kolegų (16 proc.), kiti (11 proc.) – susidūrę su nuotoliniu mokymu darbe. Paklausus respondentų, dėl kokios priežasties jie nutarė naudoti VMA, viena jų dalis atsakė, kad dėl įdomesnių ir interaktyvesnių pamokų (42 proc.), kita dalis – siekdami tobulinti savo kvalifikaciją (44 proc.). Maža dalis respondentų nurodė, kad pradėjo naudoti VMA, siekiant gerinti mokinių mokymosi rezultatus (9 proc.) bei dėl galimybės mokytis nuotoliniu būdu (7 proc.). Taigi apibendrinant galima teigti, kad mokytojai pradėjo naudoti VMA galimybėmis, siekdami gerinti savo darbo kokybę naudojant šiuolaikines edukacines IKT priemones, turtinti ugdymo procesą pasitelkiant platesnes galimybes perteikti geografinę informaciją.

Tyrimas išryškino ir tokią svarbią situaciją, kad mokytojams (80 proc.), kurie naudoja VMA, sukurti virtualiąją mokymosi aplinką padėjo specialistai ir tik maža dalis (20 proc.) tai sugebėjo atlikti savarankiškai. 49 proc. mokytojų nurodė, kad jiems pritrūko metodinės informacijos apie VMA, kad jie galėtų sukurti ją savarankiškai, o 51 proc. respondentų nurodė, kas pritrūko tik dalies reikalingos darbei informacijos. Gauti rezultatai rodo, kad nė vienas respondentas nebuvo pasiruošęs sukurti VMA savarankiškai, t. y. neužteko reikalingų technologinių ir didaktinių žinių ir įgūdžių, todėl kreipėsi pagalbos į specialistus arba bandė ieškoti informacijos internete, klausti kolegų ir kt.

Tyrime buvo analizuojamos priežastys, kurios paskatino mokytojus naudoti VMA. Kaip rodo apklausos rezultatai (2 pav.), svarbiausia priežastis buvo mokytojo siekis tobulinti mokymo procesą, tobulėti pačiam, naudojantis šiuolaikinėmis edukacinėmis priemonėmis, siekis organizuoti įdomesnes pamokas. Kitos priežastys, kurios paskatino naudoti VMA, buvo: mokymo proceso gerinimas, galimybė taikyti nuotolinį mokymą, virtuali pagalba mokiniam, didelės bendravimo galimybės. Respondentai, kurie naudoja VMA pažymi, kad šios priemonės, naujamos geografijos ugdymui, suteikia daugiau galimybių gilinti geografinį suvokimą.

Siekiant tobulinti ir turtinti savo dėstomąjį dalyką, naudojant VMA, dalis mokytojų (33 proc.) pageidautų, kad VMA turėtų funkciją pildyti kontūrinis žemėlapis; kita dalis mokytojų norėtų kurti įvairius modelius (17 proc.) ir žemėlapius (10 proc.), piešti ir braižyti (9 proc.) bei kt. (9 proc.). 30 proc. respondentų yra patenkinti naudojama programine įranga, todėl jokiais papildomomis funkcijomis nenorėtų papildyti savo VMA. Rezultatai rodo, kaip jau buvo anksčiau minėta, kad mokytojas, naudojantis VMA, pirmiausia tobulina savo darbo kokybę, siekdamas ne tik praturtinti savo darbo patirtį, bet ir pagerinti mokinių ugdymo rezultatus. Kadangi geografijos ugdymas yra neatsiejamas nuo žemėlapių, natūralu, kad mokytojai stokoja žemėlapių kūrimo funkcijos.

Pasidomėjus, kokius VMA ypatumus išskiria respondentai, taikant VMA geografijos ugdyme, dauguma (t. y. 18 proc.) atsakė, kad tai yra galimybė pateikti mokiniams įdomesnes užduotis. Taip pat dalis respondentų nurodė, kad yra svarbi galimybė lengvai pateikti papildomą medžiagą internete

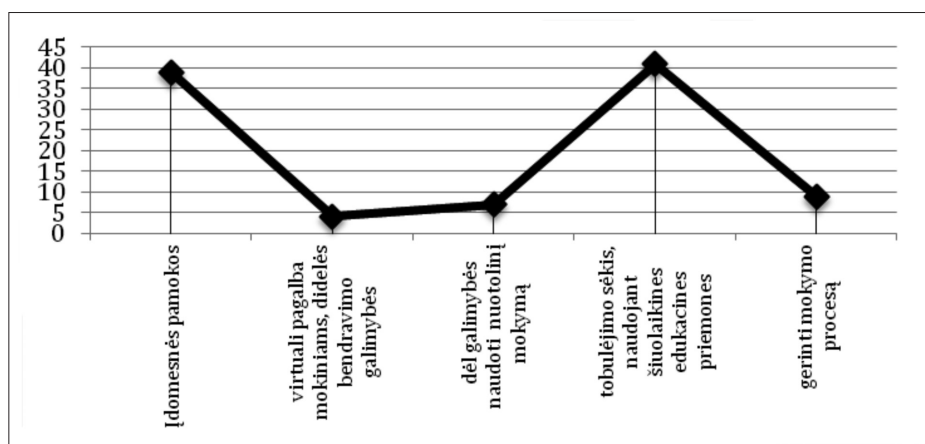
(15 proc.) bei galimybė mokiniams bendrauti ir bendradarbiauti internetinėje erdvėje (13 proc.).

Kita dalis anketos klausimų buvo skirta respondentams, kurie nenaudoja VMA. Buvo siekiama išsiaiškinti, kokia yra jų nuomonė apie VMA taikymą geografijos ugdyme bei išryškinti priežastis, dėl kurių jie nenaudoja VMA.

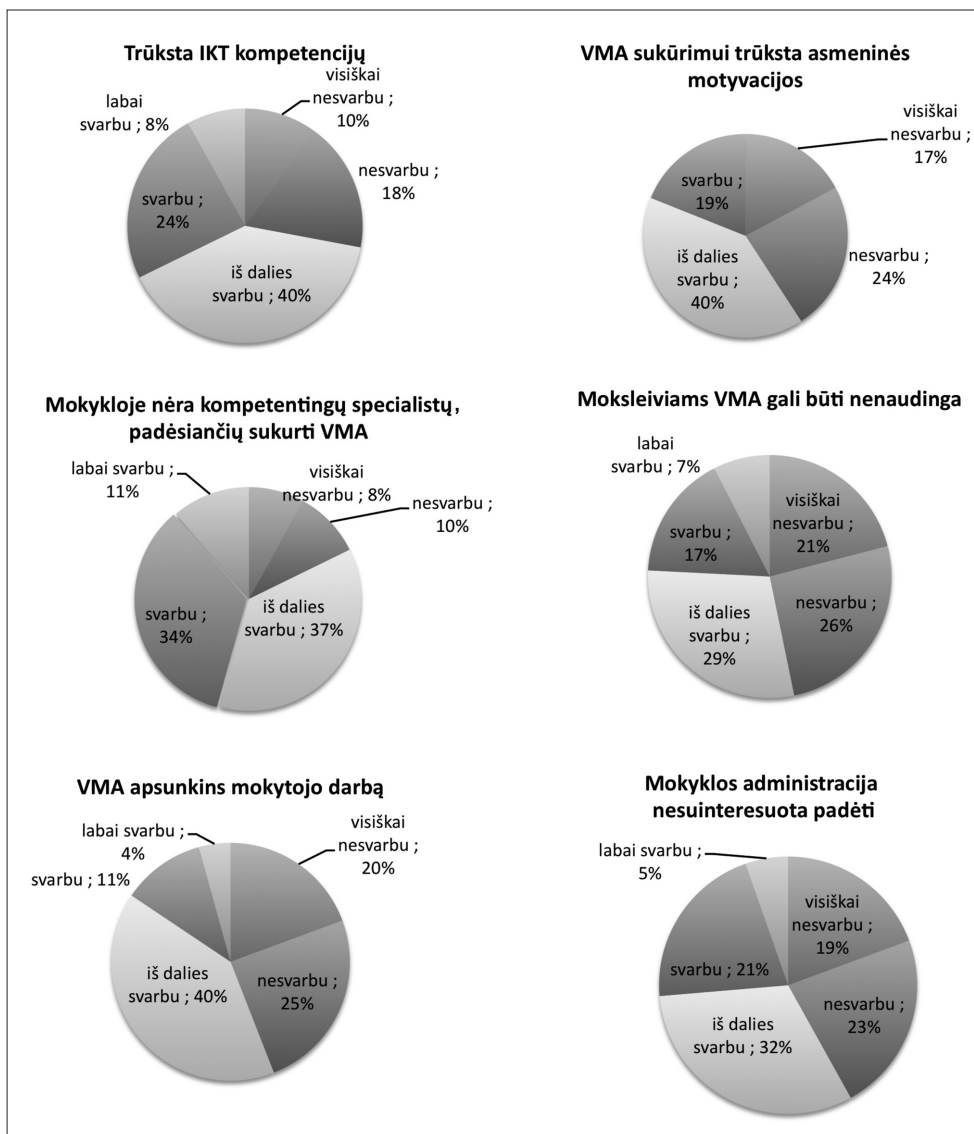
Pateikus respondentams, nenaudojantiems VMA, kelis VMA apibrėžimus, mokytojai buvo paprašyti pagrįsti savo nuomonę, ar VMA gali būti naudinga geografijos ugdyme ar ne. Mokytojų nuomonės pasiskirstė taip: VMA gali būti naudingas nes suteikia galimybę mokytojui bendrauti nuotoliniu būdu (14proc.); gerina mokymosi procesą ir jos rezultatus (12 proc.); didina mokinių motyvaciją mokytis (11 proc.); mokymo procesas tampa interaktyvesnis (21 proc.); ugdo mokinių kompetencijas ieškoti ir apdoroti informaciją (5 proc.); suteikia daugiau galimybių mokiniams bendrauti ir bendradarbiauti (12 proc.). 12 proc. respondentų teigė neturį nuomonės apie tai. 4 proc. mokytojų mano, kad VMA naudojimas ugdymui yra nereikalingas, o 2 proc. – kad yra nereikalingas tik geografijos ugdyme.

Apibendrinus gautus rezultatus, galima teigti, kad respondentų, nenaudojančių VMA, nuomonės apie ją yra gana skirtingos. Mokytojai, net ir žinodami VMA apibrėžimą, neturi vieningos nuomonės apie VMA ir negali numatyti, kaip VMA gali būti naudinga geografijos ugdyme.

Paklausus respondentų, nenaudojančių VMA, kokios priežastys jiems atrodo svarbios ir kokios nesvarbios, dėl kurių nenaudojama VMA (3 pav.), paaiškėjo: 1) mokykloje nėra specialisto, kuris padėtų sukurti ir tvarkyti VMA; 2) IKT kompetencijos stoka; 3) asmeninės motyvacijos stoka.

2 pav. Priežastys, kurios paskatino mokytojus naudoti VMA (proc.)

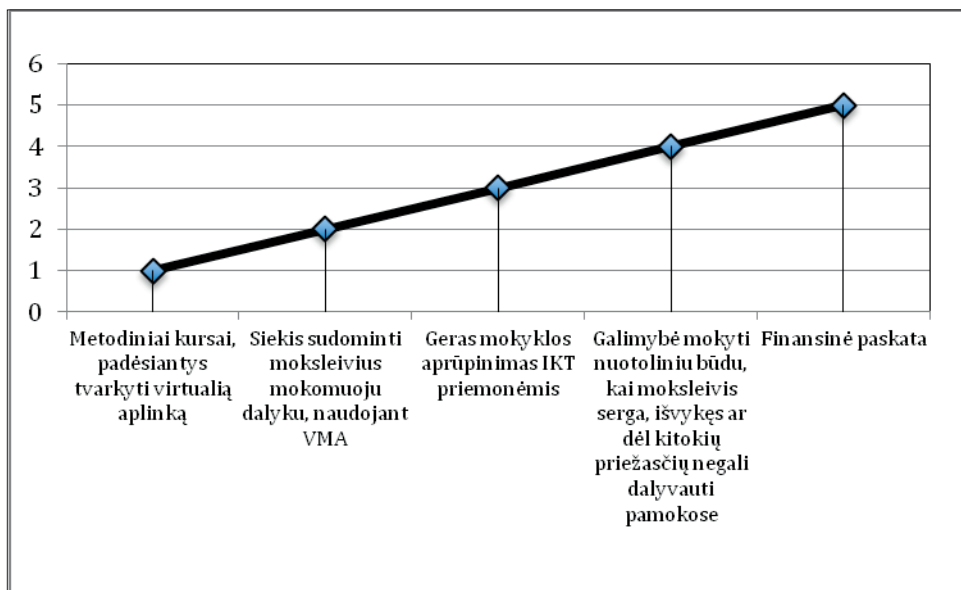

3 pav. Priežastys, dėl kurių mokytojai nenaudoja VMA (proc.)

Tyrimas parodė, kad mokytojams, nenaudojantiems VMA, nepakanka IKT kompetencijos – tokių respondentų buvo 72 proc. Kita svarbi priežastis – negebėjimas patiems sukurti VMA. Respondentai, kurie stokoja kompiuterinio technologinio pasirengimo, pasigenda mokykloje specialistų, kurie galėtų jiems padėti sukurti VMA. Tokių respondentų, kuriems yra labai svarbu, svarbu arba iš dalies svarbu, kad mokykloje būtų kompetentingas specialistas, suteikiantis pagalbą, buvo 82 proc. VMA naudoti yra svarbūs ir kiti veiksniai, tokie kaip mokyklos administracijos suinteresuotumas, taip pat paties mokytojo asmeninė motyvacija. Reikia pažymėti ir tai, kad kai kurios mokyklos ne-

skatina mokyklų atyviau naudoti naujesnes VMA priemones. 58 proc. respondentų, nenaudojančių VMA, pažymėjo, kad mokyklos administracijos nesuinteresuotumas yra labai svarbi, svarbi bei iš dalies svarbi priežastis nenaudoti VMA. Mokyklos administracijos pasyvumas turi įtakos ir mokytojų iniciatyvai bei asmeninei motyvacijai naudoti VMA. Todėl 59 proc. respondentų nurodė, kad asmeninė motyvacija yra labai svarbi, svarbi ir iš dalies svarbi priežastis, lemianti VMA nenaudojimą.

Respondentų nuomone, pirmiausia juos paskatintų naudoti VMA metodiniai kursai, kurie padėtų sukurti ir toliau tvarkyti jų dalyko VMA (4 pav.). Antroji pagal svarbą priežastis – siekis sudominti

4 pav. Priežastys, kurios paskatintų mokytojus naudoti VMA (pagal svarbą)

mokinius geografijos dalyku. Mažiausiai svarbi priežastis yra finansinė paskata. Apibendrinus rezultatus, galima teigi, kad mokytojai norėtų patobulinti savo IKT naudojimo įgūdžius, o po to jau siektų gerinti mokinių ugdymo procesą naudodami VMA.

Dauguma respondentų (58 proc.), naudojančių VMA, nurodė, kad ją geriausiai naudoti dirbant su aukštesniųjų klasių mokiniais, t. y. nuo IX iki XII klasės; 33 proc. mano, kad galima taikyti visose klasėse ir tik 9 proc. respondentų sutiko, kad VMA galima naudoti dirbant su jaunesniais mokiniais, t. y. iki VIII klasės. Panašiai mano ir mokytojai, kurie nenaudoja VMA: 61 proc. sutiko, kad vertėtų taikyti IX–XII klasėse, 32 proc. – visose ir 7 proc. – iki VIII klasės. Taigi rezultatai yra gana panašūs, kaip naudojančių VMA. Tai galima pagrįsti mokytojų ilgalaikę patirtimi, kadangi mokytojai, kurie nenaudoja VMA, žino savo mokinių gebėjimus ir gali numatyti, ar jiems bus sudėtinga ar ne naudotis VMA.

Išvados

1. Didžioji dauguma mokytojų, dirbančių su VMA, nurodo, kad virtualusis mokymas yra naudingas. Mokytojų, nenaudojančių VMA, nuomone, VMA gali būti naudinga tik iš dalies. Todėl galima teigti, kad mokytojai, naudojančios VMA, įsitikino, kad ji gerina ugdymo procesą, o mokytojai, nenaudojančios VMA, tik numano, kad galbūt ji gali būti naudinga ugdymo procese.

2. Tyrimas atskleidė, kad dauguma mokytojų pradėjo naudoti VMA, siekdami tobulinti savo kvalifikaciją bei padaryti inovatyvesni tradicinį mokymą. Mokytojai, tobulindami savo kvalifikaciją, siekė išbandyti naujus šiuolaikiškus ugdymo būdus bei metodus, kurie motyvuotų mokinius, paskatintų juos aktyviau mokytis.

3. Dauguma mokytojų, naudojančių VMA, nurodė, kad VMA gerina geografijos mokymo(si) procesą. Mokytojai nurodė, kad gerėja mokinių mokymosi rezultatai. Tai galima sieti su tuo, kad naudojant VMA ugdymo procesas tampa interaktyvesnis, šiuolaikiškesnis, todėl įdomesnis mokiniais, o tai skatina mokymosi motyvaciją. Dauguma mokytojų nurodė, kad norėtų naudodami virtualiąją aplinką sudaryti kontūrinius žemėlapius ir pasiūlyti mokiniams patiems juos užpildyti. Tai galima sieti su geografijos dalyko specifika, juk geografijos mokymas neįmanomas be žemėlapių ir jo analizės.

4. Mokytojai, nenaudojančios VMA, nurodė, kad viena iš svarbiausių priežasčių, dėl ko jie nenaudoja VMA, yra IKT įgūdžių stoka bei kompetetingų specialistų, kurie padėtų jiems sukurti VMA, trūkumas mokykloje. Pagrindinė priežastis, skatinanti naudoti VMA, būtų metodiniai kursai arba apmokymai, kuriuose jie galėtų pasisemti žinių ir įgūdžių apie VMA taikymą. Todėl galima teigti, kad VMA yra mažiau naudojama mokyklose dėl nepakankamų mokytojų IKT įgūdžių. Kita svarbi priežastis, dėl kurios mokytojai nenaudoja VMA, yra mokytojų asmeninė motyvacija. Tai galima sieti su mokyklos

administracijos nesuinteresuotumu skatinti mokytojus ir padėti jiems aktyviau naudoti įvairesnes IKT priemones. Taigi mokyklos administracijos pasyvus elgesys taip pat turi įtakos mokytojų iniciatyvai naudoti VMA geografijos ugdyme.

Literatūra

1. *Atvirasis kodas švietime*. Tiriamojo darbo ataskaita. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, 2004 [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ipc.lt/?page_id=411>.
2. Bevainis L. *Analoginių ir skaitmeninių edukacinių žemėlapių kartografinio vaizdo analizė ir vertinimas (grafinės ir informacinės apkrovos pagrindų)* [rankraštis]: daktaro disertacija: fiziniai mokslai, geografija, 2011.
3. Brazdeikis V. IT galimybės inovatyvumo ir kūrybiškumo ugdyme. Iš: *Kūrybiškumo ir inovatyvumo ugdymas mokykloje*: konferencijos medžiaga, 2008.
4. Brazdeikis V., Masaitis M. Kompiuterinės mokymo priemonės edukacinėse ir mokymosi aplinkose. Iš: *XV kompiuterininkų konferencijos mokslo darbai*, 2011.
5. Burneikienė N., Jarienė R., Jašinauskas L., Motiejūnienė E., Neseckienė I., Vingelienė S. *Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės*. Vilnius, 2005. Prieiga per internetą: <<http://www.pedagogika.lt/puslapis/knyga.pdf>>.
6. Butrimė E., Zuzevičiūtė V., Jarmakovienė J. Mišraus mokymo poreikiai socialinių mokslų studentų ir dėstytojų požiūriu. *Acta paedagogica Vilnensia*, 2009, nr. 23.
7. D'angelo G., Kasperiūnienė J., Rutkauskienė D. *Nuo didaktikos e. didaktikos link*. Kaunas: Technologija, 2010.
8. Ghaznavi M. R., Keikha A., Nour M. The Impact of Information and Communication Technology on Educational Improvement. *International Education Studies*, 2011, Vol. 4, No. 2.
9. *IKT ir inovatyvių mokymo(si) metodų taikymo pradiniam ir specialiajam ugdyme pasiūla, taikymo praktika ir perspektyvos Lietuvoje ir užsienyje*. Teorinė studija. Vilnius, 2010.
10. *Informacijos ir komunikacijos technologijų diegimas profesinio mokymo srityse*. Vilnius: Vilniaus kolegija, 2005.
11. *Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į Lietuvos švietimą 2005–2007 metų strategijos priemonių įgyvendinimas*. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, 2007.
12. *Informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas gerinant mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę*. Mokslinio tyrimo ataskaita. Vilnius: Lietuvos mokslo ir švietimo ministerija, 2006.
13. *Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės*. Rekomendacijos mokytojams. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, 2005.
14. Jucevičienė P., Brazdeikis V. Pedagogo IKT kompetencijos dinamiškos struktūros pagrindimas. *Socialiniai mokslai*, 2003, Nr. 2 (39).
15. Jucevičienė P., Petkūnas V. Edukacinės paradigmos kaita IKT diegimo įtakoje: mokytojo ir mokinio vaidmenų įvertinimo kriterijai. *Socialiniai mokslai*, 2006, nr. 2 (52).
16. Kisieliūtė E., Čiurlienė J. IKT panaudojimas pradinėje mokykloje, 2002 [žiūrėta 2012 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/konferenciju_medziaga/207>.
17. Krupickas R. *Geografijos mokymo kompiuteriu įvadas*: mokymo priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2001.
18. *Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-54.
19. *Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualių mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas*. Vilnius: Matematikos ir informatikos institutas prie Švietimo informacinių technologijų centro, 2005.
20. *Pedagogų rengimo IKT diegimo Lietuvos švietime aspektu*. Kaunas: Švietimo informacinių technologijų centras, 2005.
21. Petkūnas V. *Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo viduriniame ugdyme įtaka edukacinės paradigmos kaitai* [rankraštis]: daktaro disertacija : socialiniai mokslai, edukologija, 2007.
22. Šalkuvienė O. *Virtualių mokymo(si) objektų taikymas IV–V klasėse mokant aritmetikos veiksmų* [rankraštis]: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija, 2011.

Summary

Rimantas Kontvainas, Marina Radčenko

GEOGRAPHY TEACHER APPROACH TO USING VIRTUAL LEARNING ENVIRONMENT IN EDUCATION OF GEOGRAPHY

XX–XXI century technological breakthrough created a new ideology and philosophy of education, that influenced all education system: new teaching and learning measures have created new teaching methods. Education of nowadays is associated with the use of information and communication tools. We often mentioned the words “virtual learning”, “distance learning” or “e-learning”. In general, these terms can be regarded as synonymous, because they generally mean a distance learning. Predicting the perspective of distance learning for this type of education has been established a special software that provides the proper functioning of various e-measures. This program is called open source virtual environments development software (usually

just a “virtual learning environment” or in short VLE). In the period of 1996–2000 virtual learning environment has been created for distance education. In Lithuania the use of the virtual learning environment is growing. Almost all high schools have their own virtual environment. The interesting of VLE is growing and in the secondary schools. That is why it is important to find out what motivates teachers to use or not to use VLE. This article aims to analyze the geography teachers’ attitudes towards education by using a VLE. The survey revealed that most of teachers, which are working with the VLE, indicates that virtual learning environment is useful, unlike teachers, who do not use VLE. They guess that virtual learning environment is useful only partly. Many teachers began using VLE to improve their classification and to make their traditional way of teaching more interesting. Teachers indicate that the VLE is improving learning process and its results, because teaching becomes interactive and therefore more interesting, resulting in increased motivation for learning.

Keywords: education of geography, virtual learning environment, distance learning

*Lietuvos edukologijos universitetas,
Geografijos ir turizmo katedra
Iteikta 2012 m. birželio mėn.*